

Kinga Długa

Ewelina Marszał-Kaczmarek

Collegium Da Vinci

O odwadze w edukacji

Kontakt:	Kinga Długa kinga.dluga@poczta.onet.pl
Jak cytować:	Długa, K., Marszał-Kaczmarek, E. (2023). O odwadze w edukacji. <i>Forum Oświatowe</i> , 36(2), 131–136. https://doi.org/10.34862/fo.2023.2.7
How to cite:	Długa, K., Marszał-Kaczmarek, E. (2023). O odwadze w edukacji. <i>Forum Oświatowe</i> , 36(2), 131–136. https://doi.org/10.34862/fo.2023.2.7

WPROWADZENIE

W słownikowej definicji edukacji przyszłości nie mieści się dzisiejsze podejście do nauczania. Przywiązanie do rozbudowanej podstawy programowej, podawczej formy przekazywania wiedzy. System nie przygotowuje w ten sposób młodego pokolenia na wyzwania, które czekają na nie w przyszłości. Zmiana wydaje się być koniecznością, a do tego by mogła zająć potrzeba odwagi, bo to ona jest motorem do rozwoju.

Poniższy tekst jest kartką z praktyki tutorek, które podjęły się próby zmiany edukacyjnego status quo grupy nastolatków. Jest też nieśmiałą próbą zainspirowania do podjęcia podobnych, cały czas niepopularnych kroków – ku zmianie, w kierunku edukacji przyszłości, odważnie.

MOTYWACJA DO ZMIAN Z ODWAGĄ W TLE

Rozwój jest fundamentalną potrzebą każdego człowieka. Jest poszukiwaniem, dążeniem, odkrywaniem, błędzeniem, momentem, czy raczej sumą momentów odwagi.

Rozwój jest osobistym doświadczeniem, na które niebagatelny wpływ ma jednak drugi człowiek. Bo to on inspirując, dzieląc się wiedzą i doświadczeniem, uważnie słuchając, pomaga nam wychodzić ze swojej strefy komfortu i odważnie iść naprzód. Korzystając z najlepszego z możliwych budulca jakim jest zaufanie stajemy się gotowi podejmować ryzyko, popełniać błędy, bo wiemy, że możemy liczyć na wsparcie.

Niesprzyjające warunki pracy, liczne demotywatory, mogą ograniczać determinację do rozwoju, a w kontekście pracy nauczyciela, rozwoju nie tylko własnego, ale uczniów, z którymi pracuje.

My – nauczyciele/-ki, będąc wraz ze swoimi podopiecznymi naczyniami połączonymi, mamy wpływ na edukacyjny wzrost młodego człowieka, a nasza postawa, akcja, rodzi reakcję u naszych uczniów.

My – nauczyciele/-ki, mamy głowy pełne pomysłów, jesteśmy bogaci w doświadczenia i obserwacje rozwiązań, które warto w naszym przekonaniu zaimplementować w polskiej szkole, by stworzyć przestrzeń do rozwoju i odpowiedzieć na dzisiejsze potrzeby młodego pokolenia oraz, w długim terminie, rynku pracy, na który wejdzie.

My – nauczyciele/-ki, wychodzimy z inicjatywami, w które chętnie angażują się nasi uczniowie, dzięki czemu mamy motywację do kolejnych działań. Zwiększa się skala i zakres oddziaływania podejmowanych aktywności. Nie brakuje nam jednak

odwagi, by przecierać edukacyjne szlaki i proponować nowe rozwiązania. Jesteśmy gotowi kontynuować działania pomimo wielu trudności. Potrafimy również przyznać, że realizowane zadania wymagają dopracowania.

Odwaga nauczyciela stymuluje podopiecznego do otwartości na wyzwania, a relacja, którą tworzymy z młodym człowiekiem czyni go ufnym, że warto odważnie patrzeć w przyszłość, doświadczać, z ciekawością eksplorować świat i wreszcie, że błąd czy niepowodzenie są jedynie wspaniałą lekcją, z której warto wyciągać wnioski.

ODWAGA W PRAKTYCE

Odwaga, otwartość na innowacje i gotowość do budowania nowych edukacyjnych rozwiązań na mocnym relacyjnym fundamencie, dały początek alternatywnej ścieżce rozwoju utworzonej w ramach istniejących szkolnych struktur.

Inicjatywa powstała, by dostarczyć młodym ludziom poczucia sprawczości, autonomii i sensu ich działań oraz rozwijać kompetencje niezbędne do radzenia sobie z wyzwaniami dynamicznie zmieniającego się świata...

Zgodnie z założeniami przedsięwzięcia, treści programu nauczania i system przedmiotowo-lekcyjny nie kierowały nauką dzieci. Przy wsparciu tutorek, które czuwały nad wyznaczaniem i realizacją celów, uczniowie ostatnich klas szkoły podstawowej i pierwszej klasy szkoły średniej w grupie mieszanej wiekowo dokonywali wyborów edukacyjnych kierując się swoimi zainteresowaniami i potrzebami.

Codziennie aktywności odbywały się w określonych przez tutorki ramach nadających rytm i porządek pracy. Dzień rozpoczynał się wspólnym kręgiem, podczas którego odbywały się dyskusje o bieżących wydarzeniach, gry integrujące zespół oraz zadania rozwijające kreatywne i logiczne myślenie. Uczniowie przedstawiali również, czym będą się zajmować podczas bloków przeznaczonych na działanie projektowe i realizację celów indywidualnych. Krąg kończący dzień był przeznaczony na podsumowanie i wnioski.

Praca metodą Project-Based Learning (PBL) była fundamentem działań projektowych, które wypełniały większą część dnia uczniów i dotyczyły sześciu dziedzin: sztuka, nauki ścisłe, nauki społeczne, odpowiedzialność obywatelska, rozwój osobisty i świadomość klimatyczna. Często projekty łączyły kilka tematów i kategorii odzwierciedlając złożony i interdyscyplinarny charakter problemów dzisiejszej rzeczywistości.

Narzędzia PBL nie tylko pomagały poszerzać wiedzę, ale też rozwijać kluczowe dla programu kompetencje, takie jak: komunikacja, autorefleksja, współpraca, kreatywność oraz organizacja i planowanie. Projekty wymagały analizowania informacji, ich krytycznej selekcji i praktycznego zastosowania wiedzy do rozwiązania realnych problemów.

W pierwszym miesiącu pracy, poza niezwykle ważną integracją, uczniowie byli wprowadzani w zupełnie nową dla nich metodologię pracy i poszczególne narzędzia, tak by już wyposażeni w niezbędną wiedzę mogli korzystać z aplikacji do pracy projektowej i przechodzić przez jej trzy etapy, tj. planowanie, działanie i prezenta-

cja. Na początku uczniowie definiowali swoje „WHY”, które jest bardzo istotnym krokiem w pracy opartej na PBL, wzmacniającym poczucie sensu, dostarczającym motywacji i wpływającym pozytywnie na zaangażowanie. Kolejny etap, to określenie tzw. Driving Question, czyli pytania, które wymaga głębszej eksploracji tematu i na które uczniowie chcieli poznać odpowiedź w efekcie swojej pracy. Zdefiniowanie celów uczenia się, odbiorców, kamieni milowych, kryteriów sukcesu i ewentualnych przeszkód również należało do uczniów.

Ta część procesu nie jest dla większości dzieci łatwa i wymaga od tutora sporego wsparcia i prowadzenia.

Bardzo ważnym elementem rozwoju uczestników programu była postawa Growth Mindset (Nastawienie na Rozwój), czyli wytrwałość, podejmowanie wysiłku mimo przeszkód i trudności, otwartość na informację zwrotną i traktowanie jej jako możliwość rozwoju oraz stawianie czoła wyzwaniom. Zarówno praca projektowa, jak i rozwój kompetencji oraz postawa Growth Mindset były przedmiotem autorefleksji i nieodłączną częścią regularnie odbywających się spotkań i rozmów z tutorkami. Zaangażowanie i efekty pracy na poszczególnych etapach podlegały ocenie według ustalonych przez tutorki i omówionych z uczniami kryteriów. Ocena procesu projektowego przebiegała wielotorowo i składała się na nią: autorefleksja, ocena koleżeńska i ewaluacja tutorska.

Tematy projektów nie dotyczyły wyłącznie zagadnień skupionych wokół rozwoju własnego, wzrostu samoświadomości, czy kompetencji. Realizowane projekty były niejednokrotnie prawdziwymi lekcjami empatii i uważności. Odbiorcami stawały się grupy rówieśnicze mierzące się z problemami psychicznymi, rodzice mający trudności w komunikacji ze swoimi nastoletnimi dziećmi, czy bezdomne zwierzęta. Możliwość kreowania własnych rozwiązań, poczucie odpowiedzialności za proces stanowiły czynnik motywujący do finalizowania podjętych wyzwań i poszukiwania nowych.

Współpraca z podobną, jeśli chodzi o podejście, szkołą zagraniczną, stanowiła dla tuterek okazję do wymiany doświadczeń, poznania nowych perspektyw, pozwoliła również zrewidować przyjęte pierwotnie plany i założenia. Z kolei młodym ludziom umożliwiła poznanie innej kultury i języka, jak również przyjrzenia się działaniom projektowym rówieśników. Uczniowie zdobywali również wiedzę i rozwijali kompetencje uczestnicząc w warsztatach tematycznych na zaproszenie uczelni wyższej. Doświadczenie poza budynkiem szkoły nie ograniczało się do zorganizowanych wyjść czy wyjazdów. Najgłębsze i jednocześnie najbardziej wymagające były doświadczenia na zewnątrz związane z realizacją ich własnych projektów, zakładające konieczność spotkania się z dorosłym prowadzącym firmę, wykonującym dla nich usługę, czy zachęcenia do poświęcenia czasu na wypełnienie ankiety. Z perspektywy młodego człowieka stanowiły ogromne wyzwanie, ale wносиły również duży zastrzyk energii i motywacji do dalszego działania.

Integralną częścią całego procesu edukacyjnego był Festiwal MOCy, w którym odwaga odgrywała niebagatelną rolę (MOC jako Moments Of Courage). Dzięki zorganizowanemu cztery razy w ciągu roku szkolnego Festiwalowi uczniowie mieli

możliwość sfinalizowania prac projektowych, oswojenia stresu związanego z prezentacją wyników własnej pracy i tremy związanej z publicznym wystąpieniem. W formule Festiwalu MOCy młodzież prezentowała efekty własnych działań edukacyjnych przed publicznością – członkami rodziny oraz kolegami i koleżankami. Po prezentacji każdy uczeń otrzymywał indywidualny feedback, więc Festiwal był doskonałą okazją nie tylko do celebracji, ale również bardzo cenną lekcją na przyszłość. Dzień Festiwalu był zawsze pełen emocji dla uczniów, ich rodzin i samych tutorek, a wystąpienia oraz refleksje dzieci często wywoływały wzruszenie i łzy szczęścia.

ODWAGA BUDOWANA NA RELACJI – O WARTOŚCI TUTORINGU

W programie podczas codziennych aktywności towarzyszyły dzieciom dwie torki, które wspólnie koordynowały wdrażanie programu i wspierały działania projektowe całej grupy, ale też indywidualnie pracowały ze swoimi podopiecznymi.

Udział w inicjatywie daje to, co najcenniejsze i będące źródłem największego spełnienia w pracy tutorskiej, czyli czas i przestrzeń na budowanie głębokiej relacji.

To dzięki niej młody człowiek ma gotowość, by otwierać się przed tutorem i zapraszać go do swojego świata, który nierzadko wypełniony jest troskami, problemami i wątpliwościami.

To dzięki niej może być w pełni sobą, przełamywać swoje bariery, dokonywać autorefleksji swoich działań i odkrywać swoje mocne strony.

To dzięki niej potrafi na końcu całego procesu ze łzami w oczach podziękować za wsparcie i całą gamę doświadczeń.

Silna relacja jest niezbędna, by stworzyć dla dziecka bezpieczne środowisko edukacyjne oparte na wzajemnym szacunku, zaufaniu i zrozumieniu. To, co bardzo ważne w pracy tutorskiej to empatia, uważne słuchanie i umiejętne zadawanie pytań, które zachęcają do przemyśleń, motywują, pobudzają kreatywność i dodają odwagi.

Praca tutorki uczy pokory. Jest spotkaniem uważności z indywidualnym temperamentem. Niezależnie od wielkości własnych zasobów energetycznych wymaga dostosowania wielkości strumienia energii do potrzeb i gotowości jednostki, którą mamy pod swoją opieką. Zauważenia wyjątkowości potencjału i pokazania, że warto go pielęgnować. Zadawania pytań, inspirowania, pokazywania możliwych kierunków, nie wyręczania czy nakazywania czegokolwiek.

Tutoring jest przestrzenią do budowania relacji. Czasem otwierania się na często trudne emocje, sytuacje i wspólnego poszukiwania rozwiązań. Mając relację opartą na zaufaniu, o odważne kroki jest nieco łatwiej. Świadomość, że nie jesteś sam/-a jest fundamentalna dla procesu.

Autentyczna obecność pomaga rozwijać skrzydła podopiecznym, ale jest również istotna dla samych dorosłych, organizujących proces nauczania. Możliwość budowania na relacji, tworzenia w oparciu o wiedzę, doświadczenia, umiejętności drugiej osoby i własne, zwiększa prawdopodobieństwo sukcesu dowolnej inicjatywy, również edukacyjnej i powoduje, że odważniej patrzymy na wyzwania, które jeszcze przed nami.

ZMIENIAJMY UWAŻNIE I ODWAŻNIE!

Doceniamy wszystkie doświadczenia, wzruszenia, sukcesy i wyzwania, które przekształciły się w pełną przygodną podróż, zarówno młodzieży, jak i nas-tutek. Zdobyliśmy wiele cennych umiejętności, zwiększyła się nasza samoświadomość, poznałyśmy i miałyśmy okazję współpracować z inspirującymi ludźmi, którzy podobnie jak my chcą wprowadzać w życie wizję edukacji przyszłości.

Mamy wielką nadzieję, że nasza inicjatywa, która zaczęła się od odwagi i dostrzegania potrzeby zmian, stanie się zalążkiem dla kolejnych kreatywnych, innowacyjnych projektów edukacyjnych. Wychodzenie poza utarte szlaki i tworzenie nowych rozwiązań nie jest z pewnością łatwe, ale staje się łatwiejsze, gdy nie działamy w pojedynkę.